

Тунджер Джудженоглу

ЧЕ ГЕВАРА

Музична трагедія з 2х частин

(CHE GUEVARA)

*Моємулюбому братові, якого я втратив в молодому віці, докторові
Альперу Джудженоглу присвячується*

Tuncer Cucenoglu

tcucenoglu@hotmail.com

cucenoglutuncer@gmail.com

www.tuncercucenoglu.com

ДІЙОВІ ОСОБИ

- Ернесто (батько): Інженер-будівельник. Постійно змінює місце роботи, переховуючись від кредиторів, часто переїжджає із міста в місто. Пиячить.
- Селія : Мати. Коротко підстрижена. Палить. Хоробра і відчайдушна. Католичка. Одна з лідерок феміністичного руху в Буенос Айресі.
- Анна : Бабуся Че. Незаперечна голова родини.
- Ернесто Че Гевара
- Молода дівчина : Донька родичів із Буенос Айреса.
- Одна з сусідок
- Інша сусідка
- Жінка
- Священник
- Лікар
- Ільда : Перуанка, з вузькими очима, спершу – коханка, пізніше – дружина Че. Жінка, яка зробила Че справжнім Че.
- Фідель Кастро
- Рауль Кастро : Молодший брат Фіделя.
- Марія-Антонія : Кубинка, вельми приємна жінка.
- Мексиканець : Чоловік Марії.
- Алейда : Друга дружина Че.
- Таня
- Американець : Висланий з Куби, агент ФБР (?)
- Офіцер
- Старший офіцер
- Повстанці – Військові – Хор – Народ

ЧАСТИНА ПЕРША

ІНТЕРМЕДІЯ (ВСТУП?)

Класна кімната начальної школи. Класна дошка. На стільці, посередині кімнати сидить Че. У нього зв'язані руки, а з ран на ногах струїться кров. Входить старший офіцер. Направляє на Че зброю. Раптом гасне світло і чутно кілька пострілів. Коли знову вмикається світло, на величезному екрані видно мертвого Че, а сам він лежить на підлозі.

(Робітники, селяни, повії, безробітні, увесь народ виходить на сцену. Співають пісню)

Пісня Хромої Мурахи

*Я спитав у хромої мурахи,
Що бігла собі світ за очі
«Куди ти біжиш, бідолаха?
Чого ти для себе хочеш?»*

(Всі танцюють)

ХОР

*«Іду я у Хадж далекий,
Заради землі і миру.
Молитись в священну Мекку...
Щоб люди щасливо жили.»*

(Всі танцюють)

НАРОД

*Хороші твої бажання,
Хороша твоя воля
Та марні твої намагання!
Все марно, така доля!*

(Всі танцюють)

ХОР

*Всі тишком приникли нишком,
Боятися і слово сказати
Хоробре побачивши серце,
Чи зможуть і далі мовчати?*

(Всі танцюють)

НАРОД

*Ти ж бачиш, що марні спроби,
Та мовби на це й не зважаєш,
Ти далі ідеши гордий,
Невже ти і смерть обираєш?*

(Всі танцюють)

ХОР

*Синові Божому гоже
Бажати весь час неможливого.
Стати проти тирана він зможе,
Проти гніту несправедливого.*

*І смерті я не боюся,
Із нею всі зустрічаються.
Я смерті не опиратимусь,
Безсмертям вона увінчається!*

(Всі танцюють)

НАРОД

*Ми вірим вашій хоробрості,
Уже ми її побачили...
Багато у вас гордості,
Стільки було би й удачі!*

*Адже ваші світлі долі
Обірвуться смертю крилатою
І наша земля за героями
Плакатиме, сумуватиме.*

(Всі танцюють)

ХОР

*Не треба за нами плакати,
Ці сльози нас не утримають!
Кінець нас вже не злякатиме,
Лише спроба буде важливою!*

НАРОД

*Спроба важлива, намір важливий,
Спроба вже стала метою.
А як не вийде, що як не вийде,
Що ж воно буде з тобою?*

(Всі танцюють)

*Що воно буде, це не важливо,
Смерть нас може і втримає,
Але смерть не важлива, намір важливий!
Спроба буде важливою!*

(Танцюючи, всі ідуть зі сцени)

I.

НАРОДЖЕННЯ ЕРНЕСТО ЧЕ ГЕВАРИ

Родина Че, спочатку батько Ернесто, за ним Анна і Селія, виходять із таксі. Входять у двір дому. Челія ось ось народжуватиме. Проте іде прямо, без всілякої допомоги.

ЕРНЕСТО (БАТЬКО) *Грюкає у двері. Відкривайте! Відкривайте-но!*
АННА *Гучним немов у чоловіка голосом. Де ви поділися? Чи Челії народжувати на дворі?*

СЕЛІЯ *Спокійно, мов нічого не сталося. Нема чого панікувати! Ще є час! Двері відчиняють. На порозі молода дівчина.*

МОЛОДА ДІВЧИНА *Дядько Ернестооо! Тітко Селієєє! Бабууусю!*

АННА Облиш ти оці церемонії.. Пропусти... Ходи но, ти мені допомагатимеш... Батьки вдома чи ні?

МОЛОДА ДІВЧИНА Вони пішли на ринок, скоро повернуться.

АННА Швидко біжи всередину, та приготуй мені таз з гарячою водою.

(Молода дівчина заходить всередину. За нею Анна за руку втягує Челію до будинку. Ернесто хоче зайти слідом за ними.)

АННА *(чути її голос)* Ернесто, зачекай-но за дверима.

(Ернесто чекає перед дверима. Сусіди, почувши шум, починають сходитися надвір)

ОДНА З ЖІНОК Що за метушня? Щось трапилось?

ЕРНЕСТО Моя жінка ось ось народжуватиме.

ІНША ЖІНКА Повитуху покликали?

ЕРНЕСТО Моя теща на цьому розуміється. Вона зараз поруч із нею.

ІНША ЖІНКА Хіба ж так робиться? *(звертаючись до сусідки)* Ти ж також тямиш в таких справах. Піди подивись! *(Жінка заходить всередину)*

ЕРНЕСТО *(Достаючи із задньої кишені фляжку з коньяком. Відкручує кришку, п'є)* Тут є місце, де можна випити? Розхвилювався я щось, ну, ви розумієте. *(Одна жінка поспіхом йде з двору)* Чого це вона втекла?

ОДНА З ЖІНОК Та її чоловік п'є, як і ти. У неї багато про запас. Вона принесе тобі випивки, її дім тут, неподалік. Нам та й не зрозуміти твого хвилювання. Ви, певно, нетутешні?

ЕРНЕСТО Точно. Ми живемо в Росаріо де ла Фе. Тільки но у Селії почалися пологові схватки(?), ми одразу ж сіли на паром, перепливли Парану і примчали сюди, тому що Селія хотіла народжувати тут, в Буенос-Айресі. І кажу я це вам, щоб заохотити вашу природню цікавість, жіночки. А в цьому домі мешкають наші родичі.

ОДНА З ЖІНОК А скажи-но, як тебе звать?

ЕРНЕСТО Ернесто Гевара.

ОДНА З ЖІНОК *(Поперхнувшись)* Казали про тебе. Архітектор Ернесто. *(Дивно посміхається)* Хи хи... хи хи хи...

ЕРНЕСТО Так воно і є, я – архітектор. Але чому ти так дивацько посміхаєшся? Знаєш про щось ще?

ОДНА З ЖІНОК А ще... А ще... ще говорили про те, як ти пиячиш. І про те, як не можеш втриматися на одному місці. І про те, як ти тікаєш від свої кредиторів, а ще про те, як їздиш з міста у місто. А ще...

ЕРНЕСТО *(намагається перевести все у жарт)* А ну циц! Досить пустих балачок! Бач, розвели тут про мене, немов я їх просив, ну народ!

(Жінка, що ходила за випивкою, повертається у супроводі величенької компанії з дітей та дорослих. В її руках 5-6 пляшок. Вона ставить їх перед Ернесто)

ЕРНЕСТО Це все – мені?

ЖІНКА Тобі.

ЕРНЕСТО І я маю все це випити? Та мені вистачило би й двох пляшок.

ЖІНКА Мій чолові'яга випиває це за одним разом. Коли приношу йому дві пляшки, він вважає, що цього мало і лупцює мене. І я маю робити все, чого б він не забажав. Принеси-віднеси, ляж-встань, іди-стій, бери-подай. Тут по іншому не виходить.

(Жінки гикотять)

ЕРНЕСТО Але я ж не твій чоловік!

(Спершу Ернесто, а за ним і жінки сміються над вдалим жартом. Раптом настає тиша. Всі нагострюють вуха, щоб почути, що відбувається за стіною. Ернесто п'є і водночас прислухається до звуків зсередини. Сусіди починають співати і танцювати)

ПРИВІТ!

Незабаром вже дитинка
Зявиться на білий світ!
І почуємо ми вперше
Перший крик її - «Привіт!»

Ми чекаємо на тебе,
Вже пора тобі кричать!
Вже не можемо дочекатись...
Хлопчик ти або дівча?

Твоя мама забажала
У столиці Аргентини
Народити, народити,
Народить свою дитину!

Припливли на пароплаві,
До столиці, до столиці
Тож народжуйся скоріше,
Дитинчатко круглолице!

(Тиша. За мить чутно плач новонародженої дитини. Ернесто схоплюється, біжить до дверей. Виходить Анна з дитинкою на руках. За її спиною Молода дівчина)

АННА Підійди-но, Ернесто, подивись на своє дитя.

(Ернесто повільно підходить, з хвилюванням бере дитину на руки. Його погляд одразу звертається на те, що у дитини між ніжками.)

ЕРНЕСТО *(Із радістю)* Так це ж писюн! Ба, у нього й пісун є!

(Сусіди гигочуть)

СЕЛІЯ *(Виходить, тримається рівно)* Так, у нас син, Ернесто.

(Торкається дитинки) Це ми зробили. Ми з тобою.

(Обіймаються)

СУСІДИ

СВІТ, КУДИ ТИ ПРИЙШОВ

Світ, куди ти прийшов
ти зробив на хвилиночку кращим.

Світ, куди ти прийшов,
Не такий, як бажали би ми.

Світ, куди ти прийшов,
є покинутим Богом, пропащим.

Світ, куди ти прийшов,
Саме люди зробили таким.

В світі голод панує,
Гризе нас ночами і днями.
Тут від злиднів треклятих
Немає подітись куди.
Тут побої, тортури,
Безжальне биття ногами.
Що б тобі ще сказати?
Цей світ вічно повний біди.

Тут коклюш, дифтерія,
Тут астма, тут віспа, сину.
Тут несчастья на стрійках,
Тут роботи нема і все.
Тут і рак, й малярія,
Візьми яку хочеш країну!
Тут не світ, тут помийка.
Таке уже в нього лице.

Тут нас гнітом морують,
тут і люди не люди – звіри.
Тут життя в ціну кулі.
Тут мало що значить любов.
Тут повстання вирують,
Тут мало простої віри.
Ось цей світ, любий сину.

Це світ твій, куди ти прийшов.

(Сусіди і всі присутні на сцені танцюють)

II

ХРЕСТИНИ ЧЕ

Церква в Буенос-Айресі...

Народ у церкві займає міця. Усі вбрані в чистий, святковий одяг.

ХРЕСТИНИ

Сьогодні хрестини,
Хрестини, хрестини!

Дитинка отримає зрештом ім'я
У церкву спішіть, бо цієї години
Маленького Че вже несуть на хрестини
Ось-ось вже хреститимуть це немовля!

В священній купелі скупають дитину!
Священник його прошепочем ім'я
І в Божому домі в цю славну годину
Охрещена буде маленька дитина.
Батьківське отримає хлопчик ім'я!

Хрестини, хрестини!
Спішіть на хрестини!
Сьогодні у церкві щасливі батьки
Усіх пригощатимуть:
Страви і вина,
Стоять на столі, бо ж єдина дитина
Тепер перед Богом
Ні в чому не винна.
Ернесто! Ернесто!
Щаслива година!
Хрестини, хрестини,
Спішіть на хрестини,
Спішіть на хрестини,
Приходьте і ви!

(У супроводі молитов і пісень Че заносять всередину Селія, Ернесто і Анна. Його несуть туди, де стоїть купель. Тут з нього знімають одяг і омивають. Че, якого тримають в руках батько і мати, тричі опускають в святу воду і тричі обливають водою)

СВЯТИЙ ОТЕЦЬ *(Шепоче у вухо Че)* Ернесто... Ернесто... Ернесто...
(Гучним голосом) Во ім'я Отця, Сина і Святого Духа ти будеш віднині називатись цим ім'ям!
(Помазує дитині лоб, груди, п'яти і долоньки миррою. Знову починають співати пісню)

Пісня триває

ЕРНЕСТО *(З подивом)* Коли ж це він встиг наробити поганого? Він лише два дні, як народився!

АННА *(Пошепки)* Побійся Бога, Ернесто, не середь людей!

Пісня триває

(Ернесто з родиною частують гостей; всі танцюють)

III

Дитинство визначає нашу долю

НАРОД *(Танцюю і співають)*

ЛЮДСЬКА ДОЛЯ

(пісня)

(Селія з маленьким Че на руках купається в річці. Анна та Ернесто спостерігають за ними, сидячи на березі. Ернесто час від часу попиває зі своєї фляги. На фоні народ тут і там влаштовує пікніки на березі річки)

СЕЛІЯ *(Купаючи малого)* Мій чорноокий, солоденький Тете. Вже підріс, вже купаємося у річці. Ви тільки гляньте, скільки розуму в його чорних оченятах, коли він так дивиться! Чудовий мій Тете!

АННА Селіє! Швидко виходьте з води! Вже півгодини тримаєш дитину!

ЕРНЕСТО Нічого не трапиться з моїм хлопчиком! У нього ж і пісюн є!

Добренько мий мого сина, добренько! Щоб він швидко ріс, він та його пісюнчик! Усі аргентинські дівки вже чекати не дочекаються на нього!

(Сам сміється зі свого жарту)

АННА Не мели дурниць, Ернесто. Не вказуй дитині погану доріжку.

ЕРНЕСТО Дівчата – це хороша доріжка.

АННА Залиш свої балачки до іншої нагоди. Он там попереду, часом, не твої кредитори?

ЕРНЕСТО *(Дивиться з острахом)* Де? *(Анна сміється. Че починає кашляти)*

АННА (*Підводиться*) А ну швидко витягуй дитину з води!

СЕЛІЯ Він, певно, ковтнув води!

АННА Постукай по спині.

(*Народ продовжує співати пісню*)

Пісня (триває)

(*Народ танцює. Селія з дитиною на руках заходить до лікаря. Ернесто чекає в коридорі. Кашель Че триває*)

СЕЛІЯ (*поки лікар проводить огляд*) Ми вже ходили до одного лікаря, він сказав, що це бронхіт. Ми приймали ліки, які він виписав, але маленькому не полегшало.

ЛІКАР (*після паузи*) Це хронічний астматичний бронхіт. Хлопчик переніс запалення легенів. (*Ще раз оглядає малюка*). З прикрістю кажу Вам, що у Вашої дитини астма.

(*Народ продовжує співати*)

Пісня (триває)

(*Маленький Че лежить у ліжку, розкинувши руки, з відкритим ротом, і намагається дихати. Саме в цей момент у нього напад астми. Селія, Анна та Ернесто схилилися над його ліжком.*)

ПІСНЯ СЕЛІЇ

(*Напад триває. Че важко дихати.*)

ПІСНЯ АННИ

(*Ернесто знову п'яний але сприймає хворобу сина з величезною чуттєвістю. Він здіймає руки до неба і співає*)

ПІСНЯ ЕРНЕСТО

IV

**Вихід із вимушеного затвірництва вдома – читати книжки!
Адже долю людини визначає не лише дитинство, а й юнацтво!**

ХОР

Че із батьками
Жив до семирічного віку

в селищі Альта Грація
У провінції Кордова

(Всередині Анна і Че граються)

СЕЛІЯ Ернесто! Облиш свої пляшки і ходімо-но поговоримо!

ЕРНЕСТО Не лізь, жінко! Пляшка бесіди не заважатиме. Кажі-но.

СЕЛІЯ Коли так, то слухай уважно. Я думаю, ти вже помітив, що Тете вже підріс настільки, що його вже треба віддавати до школи? Я тобі кажу, тобі!

ЕРНЕСТО Та ну! Хіба він вже такий великий?

СЕЛІЯ Великий, великий. Та ти не помічаєш нічого, що в тебе перед очима, я мовчу про рідного сина. Йому вже 6 років, а він бодай би раз вийшов за ворота! Його однолітки в цьому віці вже йдуть до школи. А нам що робити? Ти мене розумієш? Як він піде до школи з цією хворобою?

ЕРНЕСТО Я вже давно знайшов вихід. Ми просто не поведемо його до школи. Але він буде нудитись, і треба його чимось зайняти, тому я буду вчити його грі у шахи!

СЕЛІЯ Одних шахів замало, тож я вчитиму його читати.

ЕРНЕСТО *(Задоволений, п'є із пляшки)* Куплю йому книжок.

ХОР

Мама навчатиме сина читати,
В шахи навчатиме батечко грати.
Буде Ернесто навчатися вдома,
Буде й для нього наука свідома!

СЕЛІЯ *(Навчає Че читати)* Добре, Тете, дуже добре. А тепер спробуй-но ти прочитати ці речення. Не бійся, просто довірся собі, і тому, що я тебе навчила, і читай. Не поспішаючи. Давай..

ЧЕ *(читає слово за словом)* Сорока. біло...бока. кашу. готувала. кашу. готувала. діток. годувала.

СЕЛІЯ Чудово, мій хороший! Чудово! Розумненький мій Тете!

ЧЕ *(вже скоріше)* Сорока білобока кашу готувала, кашу готувала, діток годувала!

СЕЛІЯ Чудово, мій синочку! Прекрасно! Ти заробив величезний мамин поцілунок!

(Селія обіймає сина і цілує його)

ХОР

Пісня

ЕРНЕСТО *(граючи з Че у шахи)* Основний принцип шахів, Тете... *(відпиває з пляшки)*

Це усвідомлювати, яку потенціальну небезпеку може принести тобі кожен наступний хід. Ти маєш грати так, щоб кожний наступний хід приносив тобі користь. Ти можеш запитати мене «Тату, а хіба ти робиш так, як

кажеш робити в шахах, у повсякденному житті?» Слухай, Тете. Ти маєш слухати все те, що я тобі кажу. Тому що, можливо, все, що я роблю, не є вірним, але все, чому я тебе навчаю, вірне!

Пісня

ЕРНЕСТО *(навчаючи Че стріляти зі зброї)* Постійно тримай об'єкт на мушці. Ось так... Слідкуй, щоб руки не дрижали.. Ось так... *(Че натискає на курок, і сбиває цеглину)* Чудовий постріл, синку! Я пишаюся тобою!

Пісня

(Анна лежить у ліжку. В її узголів'ї сидить Селя. Че з тривогою заходить до кімнати. Обіймає матір.)

ЧЕ Що, мамо? Що сталося з бабусею?

СЕЛІЯ *(Показує, щоб Че заповк і виводить його з кімнати)* У неї пухлина в мозку, яка спричинила параліч. *(Запалює цигарку)*

ЧЕ Я не можу в це повірити, вона завжди була міцною мов камінь...

СЕЛІЯ Життя завжди таке, синку. Людина народжується, росте, старіє і помирає. Людина може померти і в молодому віці. Може, так навіть краще.

ЧЕ Але як важко прийняти цю істину.

СЕЛІЯ Не журись, благаю тебе.

ЧЕ Життя схоже на підйом на крутий схил. Підніматися так тяжко, і цей підйом забирає в людини сили, забирає її вік. Проте спуститися вниз так легко, немов і не було цих зусиль на підйомі. Раз і все. Де батько?

СЕЛІЯ Спить десь у кутку.

ЧЕ Ви знову сваритесь?

СЕЛІЯ Інколи, але вже рідше.

ЧЕ Чому?

СЕЛІЯ Ми вже звикли.

ЧЕ Ох, мамо. Зараз я усвідомлюю, що я не маю стати інженером. Не моє це. Я б хотів бути лікарем!

СЕЛІЯ Ти це зараз вирішив?

ЧЕ Так

СЕЛІЯ Заради бабусі?

ЧЕ І заради неї... і заради вас...

(Чути, як стогне Анна. Вони бесшумно заходять до кімнати. Анна посміхається, побачивши онука. Че ледь стримується, щоб не заплакати. Він торкається рук Анни, водить її руками по своєму обличчю. Анна тихо плаче. Че повертає голову, щоб не бачити її сліз. Раптово Анна заповкає)

СЕЛІЯ *(Тримаючи Че за руку)* Ходімо.

(Че з матір'ю виходять з кімнати)

V

З одного боку навчання, з іншого – політика.

ХОР

Че починає здобувати освіту лікаря.

Він також цікавиться політичним життям Аргентини.

І вступає до радикальної партії.

Бере участь і в студентських заходах.

Разом із товарищем Альберто об'їжджає береги Тихого океану на мотоциклі.

(На сцені Че та Альберто штовхають перед собою поламаний мотоцикл.

На сцені крім них його родина і натовп, супроводжують їх)

В Перуанському лепрозорії Че знайомиться з хворими на проказу і працює там заради них.

(Че і Альберто тягнуть поламаний мотоцикл на руках, немов велосипед, спитнілі та знеможені)

Затриманий людьми Колумбійського диктатора Лауреано Гомеса, Че потрапляє в тюрму.

Захистивши дипломну роботу з проблем алергії на медичному факультеті в Буенос Айресі, Че отримує диплом доктора медичних наук.

Разом з другом він вирушає у подорож країнами Латинської Америки.

В Болівії, де до влади приходить Пас Естенсоро, Че виступає з промовами:

ЧЕ Вони дають місцевому населенню ДДТ проти вошей. Але це не ліквідує причину їх появи, і не вирішує проблему. Якщо ви не можете позбутися причини, ви не зможете вплинути на наслідки!

Че їде до Гватемали з рекомендаційним листом від члена уряду Хуана Ангеля Нунеза, і зустрічається з перуанкою Ільдою Гадеа, яка живе в цій країні у вигнанні.

VI

Перуанка з розкосими очима.

(Кав'ярня. За столиками групки з чоловіків та жінок... З глибини кав'ярні долунає латинська музика. За одним із столиків сидить Че. До кав'ярні заходить Ільда. Че одразу помічає її, не може відвести погляд, уважно дивиться на неї. Ільда також помічає Че. Спочатку дивиться, потім опускає очі. Знову дивиться. Так вони переглядаються і не можуть відвести погляд один від одного.)

ЧЕ *(підходить до Ільди)* Привіт.

ІЛЬДА Привіт. Ви напевно та людина, з ким я прийшла сюди познайомитись.

ЧЕ *(протягує руку)* Ернесто Гевара, для друзів Ернесто. Як ти зрозуміла, що я – це я?

ІЛЬДА Мені сказали, що ти дуже вродливий. *(протягує руку у відповідь)* Ільда Гадеа Акоста. Для друзів Ільда. Але всі називають мене Китайкою.

ЧЕ Чому?

ІЛЬДА Через мої розкосі очі.
(Не відпускаючи Ільдиної руки, Че веде її до столика. Вони сідають. Навколо западає така тиша, немов вони сидять лише вдвох)

ЧЕ Звідки ти родом?

ІЛЬДА З Перу.

ЧЕ А де народилася?

ІЛЬДА В Лімі.

ЧЕ Я зрозумів це з твоїх очей. Ти дуже вродлива.

ІЛЬДА Дякую. Ти теж дуже гарний.

ЧЕ Що ти робиш в цій країні?

ІЛЬДА Я виступала проти диктатури в своїй країні. Більше не могла залишатися в Лімі. Але я сумую за батьківщиною. Ти був у Перу?

ЧЕ Ми разом із другом об'їхали всю Південну Америку на мотоциклі.

ІЛЬДА Як чудово. Ти, здається, лікар...

ЧЕ Так, я працюю у госпіталі. Півдня. Де ти живеш?

ІЛЬДА Тут неподалеку є дім, там є помешкання, де живуть такі само біженці як і я.

ЧЕ Це означає, що ми сусіди. Я живу в пансіонаті, він тут, за рогом. Але це тяжко назвати пансіонатом, зовсім він ніякий.

ІЛЬДА Ти не цікавишся політикою?

ЧЕ Чому ти спитала?

ІЛЬДА Ну... Ти дуже гарний для цього...

ЧЕ Ти думаєш, що вродливі чоловіки не цікавляться політикою?

ІЛЬДА Цікавляться, якщо, звісно, знайдуть час...

ЧЕ Я знаходжу час для політики. Я член Комуністичної Партії Гватемали. І безкоштовно лікую хворих в одному профсоюзі. До того ж я захоплююся літературою.

ІЛЬДА Я дуже рада чути це. Я теж люблю літературу. Кого з письменників ти читав?

ЧЕ Салгарі, Жюль Верн, Александр Дюма, Достоевський, Толстой, Горький, Неруда. Але найважливішим я вважаю Фрейда. Я багато читав... Всього й не перелічиш... Я читав все, що потрапляло мені в руки в дитинстві. Та й зараз я читаю достатньо.

ІЛЬДА Якщо я правильно почула, ти сказав, що найважливішим вважаєш Фрейда?

ЧЕ Саме так.

ІЛЬДА Чому?

ЧЕ Тому що він писав про те, що стать являється основною віхою життя людини.

ІЛЬДА Безперечно, стать відіграє дуже важливу роль. Але вона не є основною віхою життя людини. Це дуже примітивне судження, як на мене. Я знов таки, дуже рада тому, що ти прочитав усі ці книжки. Література – це прекрасно, але вона це ще не все.

«Куди котиться світ?», «Який вихід для спасіння людства?», «Коли настане кінець капіталізму?» Ти маєш дослідити всі ці питання. Наприклад, тобі добре було б дізнатися про витоки власності. Якщо ти не тямиш в марксизмі, що чого варте все, що ти прочитав?.. Ти маєш негайно, не витрачаючи часу, ознайомитис з «Нотатками революціонера» Кропоткіна та «Новим Китаєм» Мао. Я дам тобі ці книжки.

ЧЕ Я був би радий. Одразу ж візьмуся за них.

(Вони підводяться. Виходять. Розмовляють дорогою.... Підходять до будинку.)

ІЛЬДА Якою, на твою думку, має бути жінка?

ЧЕ Хочеш спитати, якою має бути моя жінка? Перш за все, жінка має бути жінкою. Безкінечна, хвилююча. І кохати має безкінечно. Вона має бути бескінечно щедрою. Бескінечно сексуальною. Вона має з однаковою пристрасстю цілувати мої руки і ноги, мої груди, мої губи, кожен міліметр мого тіла. Я маю їй довіряти. Її слово має бути твердим і рішучим. Вона має бути гордою. Вона має завжди бути зі мною.

ІЛЬДА *(Зупиняється на хвилинку, у роздумах)* Чудово.

ЧЕ Добре, а яким має бути чоловік, на твою думку?

ІЛЬДА Яким має бути мій чоловік? *(Думає)* Перш за все, чоловік має бути чоловіком. Безкінечний, хвилюючий. І кохати має безкінечно. Він має бути бескінечно щедрим. Бескінечно сексуальним. Він має з однаковою пристрасстю цілувати мої руки і ноги, мої груди, мої губи, кожен міліметр мого тіла. Я маю йому довіряти. Його слово має бути твердим і рішучим. Він має бути гордим. Він має завжди бути зі мною. І найголовніше, він має розуміти і усвідомлювати, задля чого він прийшов на цей світ.

ЧЕ *(Жартома)* Виходить, нічого не перешкоджує мені одружитися з тобою!

ІЛЬДА *(посміхаючись)* Для того аби зрозуміти серйозність твоїх слів та намірів мені необхідно подумати. На це потрібен час. Я мушу дізнатися, що ти за людина. Зачекай на мене... Я принесу тобі книжки...

ЧЕ Я піду з тобою. Виберемо разом.

ІЛЬДА Ні, думаю, це неможливо. Ми ледь-ледь знайомі.

(Ільда іде)

ЧЕ

Пісня

(Ільда повертається. Простягає Че книжки. Че бере книжки. Пригортає дівчину до себе, намагаючись поцілувати. Ільда пручається)

ІЛЬДА Ні!

(Ільда тікає до будинку. Оглядається, дивиться на Че. Помічає, що він засмучений. Підбігає до нього, цілує в губи і біжить до будинку)

VI ПОЛУМ'Я РОЗГОРІЛОСЯ

ХОР

Че з Ільдою зустрічаються вже часто. *(Вечірка у когось вдома. Молодь танцює.*

ЧЕ *(зачувши звуки танго)* Потанцюємо?

ІЛЬДА Можна.

(Починають танцювати. Че рухається плавно, ніби їде на ковзанах.)

ІЛЬДА *(Це їй дуже до вподоби)* Як гарно... Як гарно... *(Вони знову ніби вдвох у кімнаті. Щастя переповнює обох)*

Пісня

VIII НАПАД АСТМИ

Кімната пансіонату, де мешкає Че... Повсюди розкидані книжки та журнали. Ліжачи на ліжку, Че намагається дихати. Не в силах більше боротися, він піднімається з ліжка. Ледь пересуваючись, він доходить до телефону, який стоїть біля дверей кімнати. Набирає номер.

ЧЕ *(Насилу вимовляючи слова)* Ало... Я можу поговорити з Ільдою? Це Ернесто. Мені трохи недобре. Так, я почекаю. *(Чекає зі слухавкою в руках. Йому дуже важко.)* Ільда... Так, це я, кохана. Мені дуже погано... Я ледь піднявся з ліжка. Буде добре, якщо ти прийдеш...

(Кладе слухавку. Падає на софу, яка стоїть біля самих дверей. У нього бліде обличчя. Він наче мертвий. Лише з його грудей виривається тоненький свист. За хвилину до кімнати вбігає Ільда.)

ІЛЬДА Що сталося? Що трапилося, Ернесто? *(Не знає, чим йому зарадити. Тримає його за руку і починає цілувати обличчя)* Скажи щось, любий.

ЧЕ *(Жестом вказує їй замовкнути. Трохи заспокоюється сам)* Подай мені новий шприц. В ящику стола, що біля ліжка. І візьми ампулу з ліками. І ватний тампон. Там ще був спирт.

(Ільда приносить все, що він каже. Че підводиться. Робить собі укол, виглядає холоднокровно, адже робить собі такі ін'єкції з десятирічного віку. Підводиться. Відсторонившись від Ільди, яка намагається йому допомогти, іде до ліжка, тримаючись за стіну, лягає.)

ІЛЬДА *(Вражена такою рішучістю і холоднокровністю Че)* Добре, Ернесто, як скажеш. Тобі не можна зараз розмовляти. Поспи.

(Двері відчиняються, до кімнати заходить власниця пансіонату з тацею в руках. Це стара жінка)

ВЛАСНИЦЯ ПАНСІОНАТУ Ти, напевно, Ільда?

ІЛЬДА Так, це я.

ВЛАСНИЦЯ ПАНСІОНАТУ Ільда з розкосими очима. Він все розповідає про тебе. *(Обережно, щоб не перегорнути, ставить тацю біля ліжка Че)*

Хай він поїсть. Я майже нічого й не принесла. Трохи рису, і яблука. Яблука вимиті, можеш давати йому їх зі шкуринкою. Вчора вночі він проводжав одного з друзів. Ось вони і пили до ранку. Це і спричинило напад. Ох, ця молодь! Коли молодий, ніколи не розумієш цінності власного тіла. А він ще й збирається бути лікарем. І як людина, яка не доглядає за собою, доглядатиме за іншими? *(Виходячи з кімнати)* Врешті-решт ми довіряємо їм свої життя.

(Навіть у такому важкому стані Че тихенько посміюється зі слів жінки)

ІЛЬДА *(Сердиться на Че)* Що ж це за невідповідальність? Хіба тобі таке пасує? Невже ти до такого докотився? Ти себе не ціниш! Не забувай, що люди покладають на тебе свої надії! Господи! Була б я на твоєму місті і втрапила б в таке, я не вагаючись би пустила собі в лоба кулю!

(Хоча Че й досі недобре, він продовжує усміхатися)

ІЛЬДА *(Розуміє, що перебільшує)* Добре, відпочинь трохи! *(Бачить, як він жестом показує їй вийти)* Ні! Я нікуди не піду! Я буду біля твого узголів'я аж доки ти не одужаєш. Якщо ти хочеш, щоб я пішла, то швидше одужуй! І, благаю тебе, ніколи не доводь до такого! *(Її голос помітно м'якшає)* Певно, я в тебе закохалася. *(Тримає його за руку)*

Пісня

Певно, я в тебе закохалася

ІХ

Ще один переламний момент. Знайомство з Фіделем.

Квартира Марії-Антонії. Кімната в напівтемряві. Холодна зимова ніч. Одинадцята година ночі. Мексиканець, чоловік Марії-Антонії, Ільда і Че чекають на Фіделя Кастро та його брата Рауля. Ільда вагітна.

МАРІЯ-АНТОНІЯ Вони запізнюються.

МЕКСИКАНЕЦЬ Не бачу приводу для хвилювання, кохана. Фідель точно поклопотався про те, щоб дістатися сюди безпечно.

МАРІЯ Не кажи так... Посюди нишпорять агенти Батісти!

ІЛЬДА Вони зможуть вирватись навіть з їхніх лап.

ЧЕ Я вже хочу побачитись з Фіделем. Наразі я не можу думати ні про що інше.

МЕКСИКАНЕЦЬ Може, по чарочці текіли?

ІЛЬДА (*Вказуючи рукою собі на живіт*) Дитинка не дає дозволу. Ані мені, ані татусеві...

ЧЕ Зараз моїм єдиним бажанням є побачити Фіделя. Цікаво, хто з нас вродливіший? Ось це мене і цікавить.

Марія неохоче посміхається. Інші починають реготати.

ІЛЬДА Я думала, що ти став розумним та розважливим революціонером. Виходить, усі наші старання були марними.

(З вулиці чутно шум і крики. Вони у тривозі припадають до вікна)

МАРІЯ (*добряче розхвилювалась*) Там наближається якийсь чоловік! Він хитається! *(З вулиці досі чутно крики)*

МЕКСИКАНЕЦЬ Це якийсь п'яниця. До того ж невеличкою зросту. Даю зуба, хильнув зайву чарку! Не хвилюйся, Маріє, цей чоловік не може бути Фіделем. Фідель височенний, немов баскетболіст.

ЧЕ Давайте відійдемо від вікна, про всяк випадок.

(Усі сідають по своїх місцях.)

МЕКСИКАНЕЦЬ Ти впевнена, що не хочеш випити чарку?

ІЛЬДА Впевнена.

ЧЕ Змушений. Бо немає дозволу від міністра внутрішніх справ. А інакше сидіти нам усім за ґратами.

(Усі посміхаються, хоча й стривожені. Чути, як дзвонять у двері. Марія летить до дверей, Че і Мексиканець перевіряють зброю.)

МАРІЯ (*Дивиться в дверне око і відчиняє*). Ласкаво просимо, Фідель, Рауль.

(Входять Фідель та Рауль).

ФІДЕЛЬ Вітаю, друзі!

РАУЛЬ Привіт!

ЧЕ Привіт героям Монкада!

ІНШІ Ласкаво просимо!

(Фідель дивиться на Че)

ФІДЕЛЬ Ти, напевно, Че!

ЧЕ Він вродливіший за мене. Беру свої слова назад.

ФІДЕЛЬ Як на мене, ти вродливіший. *(Фідель і Че міцно потискають одне одному руки)* Це мій брат Рауль...

ІЛЬДА (*Потискаючи обом руки*) Ільда.

МЕКСИКАНЕЦЬ Ну а ми вже знайомі. Але знову ласкаво просимо!

МАРІЯ Ви запізналися, ми вже почали хвилюватися.

ФІДЕЛЬ (*сідаючи*) Люди Батисти стоять за кожним рогом. Але ми так залюбки водимо їх за носа. Проте, з цього немає ніякої користі, якщо ми змушуємо вас чекати.

(Сміються)

МЕКСИКАНЕЦЬ Як щодо чарочки текіли?

ФІДЕЛЬ Ми ж тільки-но з холоду. Хіба можна відхилити таку спокусливу пропозицію? Що скажеш, Рауль?

РАУЛЬ Так, брате, я теж змерз. Треба зігрітися. Я ще й зголоднів.

ЧЕ Якщо наші міністри внутрішніх справ приймають таку причину, тоді я теж змерз.

ІЛЬДА *(м'якшає)* Тільки трошки. Півчарки.

ЧЕ Дякую і за це, Ільдо.

(Мексиканець дістає чарки, Марія розливає. Ільда ввічливо відмовляється від своєї чарки.)

ФІДЕЛЬ *(підводиться)* Я хочу підняти келих за нашу землю, яка ще проживе!

ІНШІ *(Ільда підіймає пусту чарку)* За здоров'я та успіх!

ЧЕ За героя казарм Монкада!

МАРІЯ За порятунок Куби!

РАУЛЬ За незалежність народів Південної Америки!

ФІДЕЛЬ За Че, який вже прославився на всю Південну Америку!

ІНШІ За Че!

(сідають)

ФІДЕЛЬ Друзі, я скажу коротко. Нашою метою є звільнення народів Південної Америки з тенет імперіалізму. *(Усі, особливо Че уважно слухають Фіделя)*. Без сумніву, спершу ми маємо почати з моєї країни. Зараз цьому сприяють усі умови. *(За його спиною оживають картини того, що він розповідає)* На Кубі люди живуть мало не в землянках. В містах і селах чотириста тисяч сімей живуть в умовах, непридатних для життя. 90 відсотків населення мусить гнити в цегляних будинках, віддаючи себе і своїх дітей на поживу вошам, постійно боротись за своє життя. Заради шматка хліба двадцять п'ять відсотків наших жінок та дівчат мають займатися проституцією. А так званий режим Батисти не має на меті змінювати цього, і народ гнеться під його багнетами. Більшість наших людей не вміють ані читати, ані писати. Наша молодь та інтелігенція сидять по тюрмах, і страждають від жахливого ставлення та допитів. Нашою метою буде виправити цю несправедливість. Нашими лідерами і взірцями будуть Болівар і Хосе Марті. Тому що вони – наша традиція і наші корені.

ЧЕ Що ж ми будемо робити?

ФІДЕЛЬ *(Рішуче)* Ми попливемо на Кубу на яхті, спорядженій зброєю і зробимо переворот влади. Свобода або смерть! Це має бути блискавична акція. Радянський Союз та Китайська Народна Республіка – наші союзники.

ЧЕ Радянські люди та народ Китаю такі схожі на нас. Інакше бути й не могло.

ФІДЕЛЬ Проте ми не маємо настроювати США проти себе. Принаймні, на цьому етапі.

Тому що з Маямі найбільшу підтримку нам надає повалений президент Куби Піро. Батіста – наш спільний ворог.

ІЛЬДА А хто братиме участь в цій операції?

ФІДЕЛЬ Наші люди вже готуються до неї. Рішуче і з вірою в перемогу. Це не просто балаканина. Люди тільки й чекають нагоди приєднатися до нас.

Тут проблем не буде. Хіба що нам потрібен лікар.

ЧЕ Я – лікар.

ФІДЕЛЬ Дякую, Че.

МАРІЯ Я знала, що Че до нас приєднається.

МЕКСИКАНЕЦЬ Йому це личить, Маріє.

ІЛЬДА Я теж хочу взяти участь в цій операції.

ФІДЕЛЬ (правильно підбирає слова, щоб не образити Ільду) Ти теж нам допоможеш, Ільда. Але ти маєш народжувати дитину. Тому зараз ти маєш виконати свій материнський обов'язок. Прошу тебе не ображатися на мене.

Наша справа не чекатиме. Ти теж матимеш нагоду допомогти нашій справі. Тому що наша справа не закінчиться урятуванням Куби.

ЧЕ Як?

ФІДЕЛЬ *(Достає з коробки сірників один сірник і простягає його Че)*

Зможеш його зламати?

ЧЕ *(Бере)* Ти в цьому сумніваєшся? *(Ламає)*

ФІДЕЛЬ *(Достає з коробки одразу багато сірників і, склавши докупи, простягає їх Че)* Спробуй-но тепер. *(Че бере, намагається зламати, не може)* Єдність сил країн Південної Америки зміцнить і закріпить нашу перемогу!

(Че підводиться і стає поряд з Фіделем. Фідель також підводиться)

ЧЕ Я дуже радий нашому знайомству, Фіделю.

ФІДЕЛЬ Я теж, Че, я теж...

(Вони обіймаються так щиро, ніби знайомі вже роками. І разом починають співати)

КІНЕЦЬ ПЕРШОЇ ЧАСТИНИ

ДРУГА ЧАСТИНА

Х

Повстанці на чолі з Фіделем Кастро і Че готуються до операції.

Військову підготовку проводить генерал Альберто Байо. Вони танцюють і співають

РЕВОЛЮЦІЙНА ПІСНЯ ПОВСТАНЦІВ

(Повстанці змагаються в боротьбі)

(Грають в футбол та баскетбол)

(Піднімаються в гори)

(Техніка близького бою)

(Вправи зі зброєю)

ХОР Одним з їх вчителів є Альберто Байо, генерал Республіканської армії під час громадянської війни в Іспанії.

А це що? Мексиканська поліція затримує Фіделя та Че.

(зображується затримання Фіделя та Че)

ЧЕ *(Пише листа батькам. Його моральний дух сильно впав)* Або я переможу разом з Фіделем, або загину. Починаючи з цієї миті моя вірогідна смерть не буде для мене чимось дивним. Я скажу так, як казав турецький поет Назим Хікмет:

«Я понесу з собою в могилу недоспівану пісню, перервану на півслові.»

Обіймаю всіх вас.

ХОР З проміжком в один тиждень, спочатку випускають на волю Фіделя, а за ним – і Че.

XI

Вісімдесят два воїни вирушили в путь.

Яхта під назвою «Гранма». На повстанцях форма оливкового кольору. Фідель наглядає за усіма. Поруч з ним Рауль, Че та інші друзі. Повстанці переносять на яхту зброю, їжу та питну воду.

ХОР

Вже відомо, скільки людей може перевезти яхта –

Їх має бути вісімдесят два!

Проте зараз їх вісімдесят п'ять.

Вирішувати Фіделю.

Хто будуть ці троє,

Що зостануться на березу?

ЧЕ Я важу рівно сімдесят кілограмів. Виходить, я точно буду членом цього екіпажу.

(Проте Фідель вже обрав трьох повстанців, як будуть змушені залишитись на березі. Гранма гасить свої вогні і зникає у темряві.)

ЧЕ *(Біжить до своєї сумки, перегортає все, що в ній є. Не знайшовши того, що шукав, стоїть безпорадний і засмучений)* Та хіба ж так буває? Я забув свої ліки від астми.

ІНШИЙ ЛІКАР У мене є деякі потрібні тобі ліки.

(Троє повстанців у гітарному супроводі співають “Guantanamo, guajira guantanamo”. Саме в цей момент Че переживає сильний напад астми.

Інший Лікар схилився над ним з тривогою. Гаснуть вогні. Знов

загоряються, і видно, що вони пристали до суші, і вже пробираються через заводи поміж цукрових комишів. Раптово маленькі літаки, які з'явилися з-за схилів, відкривають по ним вогонь. Декого ранить. Фідель намагається згуртувати свої вояків. Усі біжать хто-куди. Один із повстанців на очах у Че, намагаючись врятуватися, кидає дві скрині – одну з боєприпасами, іншу – з ліками.)

ЧЕ Зупинись, зупинись, кому сказано!

(Чоловік зникає з поля зору.)

Че намагається нести обидві скрині. Безрезультатно. Звертаючись до глядачів) Ось він вибір революціонера-лікаря! Я ніби Гамлет на роздоріжжі і маю обирати. Я революціонер чи лікар? Я маю обрати щось одне, та ось що це буде – ящик з ліками, чи ящик з патронами? Це вибір моралі. Ліки можуть врятувати людське життя. А кулі – забрати його. І я мушу обрати саме кулі. Тому що для того, щоб захворіти, людина спершу має й пожити. (Кладає ящик з боєприпасами під ліву пахву. У правій руці тримає зброю... Знову починається обстріл, кулі летять скрізь. Куля потрапляє Че у груди.)

ФІДЕЛЬ Ми ніколи не здамося! Ніколи! Ніколи! Тому що ми прийшли перемогти!

(Усі надихаються його словами. Місце поруч з Че займає спершу його секретар, а в майбутньому – його друга дружина, дуже вродлива кубинка Алейда Марч. Глядачеві необхідно дати зрозуміти, що між ними є певні стосунки.)

ХОР

(На фоні ніби у сповільненому кіно відбуваються якісь дії)

Текст пісні

(Люди підкидують вгору капелюхи. Фідель, Че та їхні товариші по зброї входять у Гавану у супроводі маршів та пісень. Поруч із Че йде Алейда Марч)

XII

Міністр промисловості Ернесто Че Гевара

Че у приміщенні міністерства, підписує і вивчає документи, які лежать перед ним на столі. Двері відкриваються і заходить секретар Алейда.

АЛЕЙДА Прийшов Американець. (Бачить, як Че відволікається від паперів і чекає) Той, якого ми висилаємо з країни...

ЧЕ Нехай зайде.

АМЕРИКАНЕЦЬ (Заходить, посміхаючись) Доброго дня, Пане Міністр.

ЧЕ (Підводиться, потискає йому руку) Доброго дня. Прошу, сідайте.

(Американець сідає) Я можу вас чимось пригостити?

АМЕРИКАНЕЦЬ Дякую, пане Міністр. Але я не хочу забирати вашого дорогоцінного часу. До того ж, найкращий візит – це той, що найкоротший.

ЧЕ Гарний вислів, мені подобається.

АМЕРИКАНЕЦЬ У будь якому разі, у вас і так небагато вільного часу. Ви працюєте на благо своєї країни.

ЧЕ Дякую. Прошу, я вас слухаю.

АМЕРИКАНЕЦЬ Ви краще за мене знаєте, що в дружніх стосунках між країнами немає місця емоціональності та чуттєвості. Основою таких стосунків зазвичай є взаємна вигода. Ви знаєте про те, що у минулому Сполучені Штати Америки та Куба не знаходилися у бажаних для обох країн стосунках, і знаєте це краще за мене. Між цим, теперішні умови зовсім інші. Ви - незалежна країна, і намагаєтесь розвиватися та підніматися. У нас є один вихід. Забути про минуле і намагатися допомагати одне одному.

ЧЕ Як чудово чути такі слова від вас. Фідель буде дуже радий це почути. Ми також цього бажаємо. Але це матиме сенс у тому випадку, коли стане чимось більшим ніж слова, сказані у цьому кабінеті. У вас є якісь конкретні пропозиції?

АМЕРИКАНЕЦЬ А може не бути? Звісно, що є. Спершу ми маємо довести наші хороші наміри. Усе починається з демонстрації хороших намірів.

ЧЕ Ви – набагато більша країна. Цей обов'язок спершу падає на вас. Ми теж знаємо, що ворожі стосунки не принесуть нічого корисного жодній з країн. Тому кожен має займатися своєю справою, чи не так? Ми робимо те, до чого маємо інтерес.

АМЕРИКАНЕЦЬ Тоді чому ви мене депортуєте?

ЧЕ А ви не знаєте?

АМЕРИКАНЕЦЬ Не знаю. Пане Міністр, я не розумію. Хіба так можна?

ЧЕ Ви колись чули ім'я Хосе Марті?

АМЕРИКАНЕЦЬ Як я міг його не чути? Він – один із найбільших ваших поетів та поетів Південної Америки. Я із задоволенням читаю його вірші, і він мені дуже подобається.

ЧЕ Я раджу вам читати його більш уважно. Ви маєте як належне оцінити ставлення Марті до незалежності.

АМЕРИКАНЕЦЬ Якщо чесно, я не дуже розумію зв'язок між Хосе Марті та моєю депортацією.

ЧЕ Це правильно. Ви не можете оцінити це як належне тому що ви не зрозуміли. Якби ви зрозуміли Хосе Марті, ви би усвідомили факт того, що ми не хочемо залучати нікого стороннього у наші внутрішні справи. Ви та ваша країна маєте зрозуміти нашу прискіпливість у цьому питанні.

(Мовчання) Та мені здається, що ви хочете, щоб ми думали, що ви не розумієте.

АЛЕЙДА *(Входить)* Пане Міністр, ви маєте встигнути в аеропорт.

ЧЕ Дякую.

(Алейда виходить)

АМЕРИКАНЕЦЬ Я раджу вам змінити рішення стосовно мене. Тому що американський уряд не сприйме цю вашу міру позитивно.

ЧЕ Я не приймаю таких рішень самостійно. Це зважене рішення партії.

Нічого дивного у тому, що ваша діяльність все ж таки вилилась назовні і це питання вирішувалося саме таким чином. Ніколи агенти ФБР не будуть шастати цією країною. Перегляд цього рішення залежить від вашої подальшої поведінки стосовно нашої країни. Сподіваюсь, що вам усе зрозуміло.

АМЕРИКАНЕЦЬ *(Підводиться)* Дякую вам за те, що ви мене прийняли.

(Посміхається, але зі злобою) Я ніколи цього не забуду. Ви неодмінно своє отримаєте.

(Че також підводиться, тисне йому руку. Американець виходить)

ХІІІ

Між лідерами не має бути розбіжностей у поглядах

ЧЕ *(У виступі на алжирському радіо)* У нинішньому розподілі політичних сил у світі Сполучені Штати Америки та Радянський Союз вирішили поділити земну кулю. І в такій ситуації, нам, країнам третього світу залишається лише шлях єднання та солідарності!

КАСТРО *(Знервований, кричить)* Він засуджує Радянський Союз! А як так, то хто ще, крім них допоможе нам? Я ніколи не дозволю існувати такій неконтрольованій силі! Ніхто не має казати перше ліпше, що стукне йому в голову! Навіть, якщо це Че!

ХОР

Після повернення Че з Алжиру вони з Фіделем зачинилися на два дні в кабінеті. Чи так складно зрозуміти причину їхніх спорів?

КАСТРО Після повернення з Алжиру ми з Че на два дні зачинилися в кабінеті. Він мій друг, товариш і супутник на дорозі революції. *(показує на листи у своїй руці)* Че залишив три листи. Один – мені.... Я прочитаю вам цього листа. *(читає)*

«Фідель... Інші країни світу настійливо закликають на допомогу мої скромні сили. Я можу зробити те, що тобі не дозволить твоя відповідальність перед Кубою. Прийшов час нашого розлучення.

Знай, що я зробив це впереміш із радістю та болем; тут я залишаю найсправніші з моїх надій творця і найбажаніше з моїх людських бажань... і залишаю народ, який захоплювався мною, як своїм сином; це ранить частину моєї душі. На нових полях битви прийде надія на те, що ти злився

зі мною, революційний дух мого народу, прийде відчуття здійснення найсвятіших зобов'язань; боротися проти імперіалізму усюди; це підбадьорить дух і залікує з лихвою будь яку рану серця.

Коли прийде мій останній час під іншим небом, моєю останньою думкою буде думка про цей народ і тебе. Тобі я вдячний за твої уроки і твій приклад, якому я намагатимуся бути вірним до останнього подиху. Я завжди ототожнюватиму себе із зовнішньою політикою нашої Революції і так воно і буде. Де б я не зупинився, я буду відчувати відповідальність кубинського революціонера, і буду діяти як він. Я не залишив своїм дітям і своїй дружині нічого матеріального, але я не журюся: мене навіть радуватиме цей факт. Факт того, що я не прошу для них нічого, тому що Держава дасть їм достатньо для життя та освіти. Неодмінно до перемоги. Батьківщина або смерть!

Обіймаю тебе з усім революційним запалом...

«Че».

КАСТРО *(Переповнений почуттями. Стискує кулаки)* Че!... Ге!...ва!...ра!
Че!.. Ге!... ва!... ра!...

ДЕПУТАТИ *(Приєднуються до нього)* Че! Ге! Ва! Ра! Че! Ге! Ва! Ра!
(Здається, що гуде земля і розверзається небо)

XIV

Життя, яке згасло у Болівії у 39 років.

ЧЕ

І я, ніби Донкіхот, знову відчуваю під своїми ногами ребра Росинанта. І знову рушаю в дорогу.

(Селія та Ернесто читають листа, якого написав їм Че. Обидва вони вже старі та втомлені життям. На задньому плані крокують Че та його товарищі.)

СЕЛІЯ Любі мої старі! *(Дивляться одне на одного)* Я знову відчуваю своїми п'ятами ребра Росинанта, знову, вдягнувши лати, рушаю в дорогу. Близько десяти років назад я написав Вам іншого прощального листа. Наскільки я пам'ятаю, тоді я жалкував через те, що не я не став кращим солдатом і хорошим лікарем; друге мене більше не цікавить, солдат з мене вийшов, здається, непоганий. В основному нічого не змінилося з того часу, якщо не вважати, що я став більш свідомим, мій марксизм вкоренився в мені та очистився. Я вважаю, що озброєна боротьба – це єдиний вихід для народів, які борються за своє звільнення, і я буду і є послідовним у своїх поглядах. Багато хто називатиме мене шукачем пригод, і це правильно. Але я шукач особливих пригод, з тієї породи, що ризикують своєю шкурою, щоб довести свою правоту.

Можливо, це буде моя остання спроба. Я не шукаю такого кінця, але він можливий, якщо логічно виходить з розрахунку можливостей. І якщо так станеться, то прийміть мої останні обійми. Я любив Вас міцно, але не знав, як показати свою любов. Я занадто прямолінійний у своїх діях і думаю, що інколи мене не розуміли. До того ж зрозуміти мене було нелегко, але цього разу – вірте мені. Отож, рішучість, яку я вдосконалював із захопленням артиста, змусить діяти слабкі ноги та стомлені легені. Я зможу домогтися свого. Згадуйте інколи цього скромного кондотьєра ХХ століття. Поцілуйте Селію, Роберто, Хуана-Мартіна та Пототіна, Беатрис, усіх. Міцно обіймає Вас Ваш блудний та невинуватий син Ернесто.

Че

(Селія та Ернесто простягають одне до одного руки. Ернесто тихо плаче).

XV

ЖИТТЯ ЧЕ СКІНЧИЛОСЯ ЧИ ПОЧИНАЄТЬСЯ ЗНОВУ?

ХОР

Че обстриг своє волосся

І зрізав бороду

Вдягнувши фетрову шляпу,

Перетворився на бізнесмена

Його уже не впізнати.

Він летить у Мехіко,

Щоб побачитись там з хороброю Танєю

В готелі «Копакабана».

З двох витоків ріки

Вони увійдуть в болівійське пекло.

Переконають селян,

Та зроблять революцію.

ЧЕ (*Його голос лунає через гучномовець*) 1966 рік. Хоча моє волосся і порідшало, але воно швидко відростає. Сиве волосся стає вигоряє на сонці і зникає. Борода також відросла. З такою швидкістю через кілька місяців я виглядатиму так, як і раніше.

РАДІО (*шипить та деформує звук*) Селяни, не вірте їм! Вони заберуть вашу худобу, кожний другий будинок... Серед них є кубинці, мексиканці та інші зрадники з різних країн. Ця аргентинська гадюка стала на чолі цієї банди, вони хочуть захопити Болівію. Але цього ніколи не буде. Достатньо вже й того, що ви будете насторожі, не давайте їм їжі та води. Чекайте на підтримку нашої армії. Незабаром наш залізний кулак опуститься на їх маківки!

ЧЕ (*голос з гучномовця*) 13 листопада. Сьогодні неділя. Кілька мисливців пройшли сьогодні зовсім близько від нашого табору. Це переважно батраки, майже усі молоді та неодружені. Їхні руки якраз для зброї. До того ж вони сповнені ненависті до своїх господарів. Для того, щоб оборонити себе від непередбачених ускладнень, ми почали рити укриття. Коли укриття буде готове, ми накриємо його листям і унеможлиavimo потрапляння туди води... Укриття готове. Починаємо рити тунелі. З Ла Пазу новин немає.

ХОР Сьогодні 17 лютого. День народження моєї маленької Хільдіти.

ЧЕ 26 лютого. Ми продовжили наш шлях з метою потрапити до Ріо Гранде. Врешті решт ми досягли річки і пройшли близько кілометра її берегом. Пізніше нам довелося дряпатися скелями. Вкрай знесилений Бенджамін вже не міг справлятися з своєю поклажею. Пройшовши десь 50 метрів, він натрапив на слизьку скелю і впав у воду. Течія була настільки сильною, що його віднесло дуже далеко. Роландо поплив за ним, але того віднесло так далеко, що зрештою його не вдалося врятувати.

ХОР 27 лютого. Продовжуємо підтримувати зв'язок по рації. Після вчорашнього виснажливого дня дряпання скелями ми зрештою досягнули Росіти.

ЧЕ 16 березня. Ми вирішили з'їсти коня, бо їжа в нас давно закінчилася.

ХОР 17 березня. Ще не скуштувавши справжньої сутички, ми пережили вже другу трагедію. Карлос втрапив до водоверті, і ми його втратили.

ЧЕ 28 березня. Радіо бюлетені тріщать від новин. Якщо вірити новинам, то ми оточені військовими в радіусі 120 кілометрів.

ХОР Квітень. Блукаємо в горах, ніяк не можемо налагодити зв'язок із Хоакіном.

ЧЕ Червень. Відчувається бажання населення стати до лав нашого руху.

ХОР Липень. Ми досі не можемо налагодити зв'язок із Хоакіном та зовнішнім світом. Знайомі селяни, переважно старі, дуже тепло ставляться до нас і кажуть багато хороших слів, які дають надію на краще, але все одно населення боїться приєднатися до нас.

ЧЕ Серпень. Безперечно, найгірший місяць. Ми досі не можемо ані з ким зв'язатися. Ми не змогли схилити місцеве населення на наш бік. Ми морально виснажені, і я відчуваю, що в мені кришаться мої надії та всі ті мрії, які ми так чітко бачили перед очима. Усі наші ліки та інші припаси вичерпалися.

ХОР Вересень. Цього місяця ми, власне, планували набути повної сили. Але смерть Хуліо, Мігуеля і Коко зіпсувала усі плани. Ми втратили також Лео. Тільки б астма не хвилювала. Військові пожвавилися. Від селян допомоги годі й чекати. Ще й почали робити на нас доноси. Найголовніше, що ми мусимо зараз зробити, це якось визволитись звідси і знайти більш надійне місце.

ЧЕ Сьоме жовтня. Рівно одинадцять місяців з того дня, як ми почали нашу боротьбу.

(Че та його товариші зупиняються на ночівлю. Їх оточують селяни – жінки, чоловіки. Жінки боязко поглядають на Че та його друзів.)

ЧЕ Ви мене впізнаєте?

ОДНА ІЗ СЕЛЯНОК *(стривожено)* Ти Че!

ІНШІ ЖІНКИ Че... Че....

ОДИН ІЗ ЧОЛОВІКІВ Ти начебто лікар... Але...

ЧЕ Що але? Ви нас боїтеся? Немає приводу для остраху, ми прийшли сюди саме заради вас. Ми хочемо для вас кращого життя!

ІНШИЙ ЧОЛОВІК Че...

ЧЕ Нам необхідно трохи поїсти. Дайте нам одне теля. І води. *(Звертається до своїх)* Заплатіть, скільки потрібно. Зараз же. *(Бере гроші у одного з товаришів, простягає їх)*

Беріть... Чому ви не берете?.. *(Втискує гроші у руку якійсь жінці)* Все, що про нас кажуть, брехня.

(Жінка бере гроші. Усі інші відходять трохи назад і з цієї відстані спостерігають за Че та його товаришами. Раптом чутно постріли. Складається враження, що стріляють звідусюди. Вони навіть не розуміють, що відбувається. Багато хто падає мертвий. Когось поранено. Кільком вдається втекти. Че на землі, намагається відстрілюватися зі своєї рушниці. Коли у рушниці скінчаються патрони, він достає пістолет. Чути, як пістолет заїдає. Че у розпачі жбурляє його. Западає тиша. Селяни злякано та шоковано спостерігають за військовими, які, озброєні з ніг до голови, з'являються на сцені. Військові рухаються різко, рішуче, але стривожено. Поранених одразу ж застрілюють. Двоє офіцерів нерішуче наближаються до Че. Офіцер помічає, що той живий, і готовий зробити постріл)

ІНШИЙ ОФІЦЕР Стій! Це ж Че!

(Не зважаючи на це застереження, перший офіцер все одно робить постріл, куля потрапляє Че у ногу. Офіцери наближаються до нього. Підводять його, тримаючи за руки. Приводять ще двох спійманих партизан.)

СЕРЖАНТ *(Наближається до них)* Ведіть до школи. *(Двох спійманих партизан ведуть до одного класу, Че – до іншого. На стіні – шкільна дошка. Клас розчищають від парт, ставлять посередині стілець і сажають туди Че. Видно, що йому навіть не перев'язали поранену ногу. Селяни, і чоловіки і жінки, безшумно спостерігають за Че. Світло гасне. Знову вмикається. Видно Че із зв'язаними руками, з його ніг сочиться кров. Сержант стоїть біля дверей, п'є стоячи. Чутно звуки гелікоптера. Звук наближається. Селяни та офіцери дивляться в небо. Здається, що гелікоптер приземлився, тому що усі дивляться в один бік. На сцені з'являються ще один Офіцер, певно, старший за чином ніж усі присутні, та Американець. Американець і старший офіцер заходять до класу. Че та Американець зустрічаються поглядами).*

СТАРШИЙ ОФІЦЕР Так... Ось вона, гадюка!

АМЕРИКАНЕЦЬ Ти мене впізнав?

ЧЕ Впізнав

АМЕРИКАНЕЦЬ Чудово *(Підходить ближче. Плює йому в обличчя. Я насправді ненавиджу вашого Хосе Марті! Він мені огидний настільки сильно, як і ти!*

ЧЕ Ми знали це вже тоді.

АМЕРИКАНЕЦЬ Ти, певно, зараз шкодуєш, що тоді депортував мене з країни, так?

ЧЕ Я зараз ще краще розумію, наскільки ж ми тоді були праві. Ти тварюка, агент ЦРУ! Ти кат усіх пригнічених народів!

СТАРШИЙ ОФІЦЕР (Підходить швидко і з силою плює Че в обличчя)

Мовчи, гадюко!

(Че повертає йому цей плювок)

АМЕРИКАНЕЦЬ Прошу, пане офіцере, вийдемо.

(Вони відходять. Біля самих дверей Американець жестом наказує сержантові вбити Че. Одному з інших вартових віддається той самий наказ про інших двох в'язнів. Коли сержант та інші вартові заходять до класів, де сидять ув'язнені, Старший Офіцер та Американець чекають назовні. Че та Сержант зустрічаються поглядами. Сержант достає свій револьвер. Але не може зробити постріл. З іншого класу чути звуки пострілів. Стає зрозумілим, що тих двох вбито.)

ЧЕ Стріляй! Ти лише вб'єш людину! Стріляй же!

(Сержант виходить з класу)

АМЕРИКАНЕЦЬ *(Злий на сержанта)* Чому? Чому?

СТАРШИЙ ОФІЦЕР *(Сержантові)* Це наказ президента Рене Бар'єнтоса!
(Сержант знову заходить всередину. Направляє револьвер на Че. Раптом згасає світло. Чути кілька пострілів. Коли світло вмикається знову, ми бачимо на екрані, що стоїть на сцені, фотографію вбитого Че. Сам Че лежить на місці. Ця величезна фотографія залишається на сцені аж до закінчення п'єси.)

ХОР Що було у сумці Че?

Промови Мустафи Кемаля... два щоденники, записник, книжка кодів, зошит з переписаними від руки віршами та кілька книжок.

Тіло команданте показували народу і пресі, нібито це було тіло вбитого звіра.

Крім того, його кати зробили неймовірне – для того щоб поселити страх в серцях людей, Че не закрили очі, і так і поховали, з відкритими очима.

XVI

Лист Че дітям

ІЛЬДА *(Читає листа вголос)*

«Любі мої Ільдита, Алеїдита, Каміло, Селія та Ернесто! Якщо вам колись доведеться прочитати цього листа – це означатиме, що мене вже немає поруч із вами. Вам нелегко буде мене згадати, а найменші точно нічого не згадають.

Ваш батько був людиною, яка діяла так, як думала, і залишалася вірною своїм переконанням.

Виростіть хорошими революціонерами. Навчайтесь завзято, щоб оволодіти технікою, яка дасть вам владу над природою. Пам'ятайте, що найголовніше – це революція, і що кожен з нас окремо не має ніякої ваги.

Більш того – будьте завжди готові відгукнутися усією глибиною своєї душі на будь-яку несправедливість, в якому б куточку планети вона б не сталася. Чутливість – це найпрекрасніша риса революціонера.

До побачення, дітки, сподіваюся ще вас побачити.

Цілую та міцно обіймаю. Тато.»

(Донька Ільда та інші, співають разом)

ПЛАЧ ПО ЧЕ

Чорнобровий, чорноокий,
Таточку наш, батечку.
Зник, поринув в сон глибокий,
Таточко наш, батечко.

Він себе віддав народу,
Таточку наш, батечку
І вогонь пройшов, і воду,
Таточко наш, батечко

Був він красень незрівнянний
Революцією жив,
На коня свого скочив
Та й у вічність полетів.

З вічністю з'єднався нині,
І його великий подвиг
Славлять юні покоління
Піснями про нього

(Фотографія мертвого Че на екрані змінюється іншою його фотографією, де він живий і усміхнений. Це фото залишається на екрані до кінця п'єси.)

XVIII

Ганьба капіталізму, ой, ганьба!

Невеличкий сувенірний магазинчик. На стінах та на прилавку футболки з Че, сувеніри з його зображенням, чашки, постери та фотографії. Навіть мініатюрні статуетки Че. У магазинчику багато людей, іде торгівля.

Клятий капіталістичний стрій!
Який ти низький та брудний!
Ти зробив з Че товар на продаж
З того, хто був проти цього!

Чи тобі не соромно, чи не стидно?
Чи ти несповна розуму, дурна машино?
Це безбожно, це огидно
Ти робиш товаром велику людину!

Бездушна машина, з усього святого кепкуєш!
Бездушна машина, сліпим нашим світом керуєш!
Клятий капіталістичний стрій!
Огидний, низький та брудний!

ФІНАЛЬНА СЦЕНА

*Троє майбутніх батьків в очікуванні – ось ось мають народитися їхні сини
та донечки.*

ЛЮДИ

ПРИВІТ!

Незабаром вже дитинка
Зявиться на білий світ!
І почуємо ми вперше
Перший крик її - «Привіт!»

ХОР

Ми чекаємо на тебе,
Вже пора тобі кричать!
Вже не можемо дочекатись...
Хлопчик ти або дівча?

(Западає тиша. І в тиші раптом чутно дитячий зойк. Виходить акушерка з дитинкою на руках. Простягає руки одному з татусів.)

ЛЮДИ

СВІТ, КУДИ ТИ ПРИЙШОВ

Світ, куди ти прийшов
ти зробив на хвилиночку кращим.

Світ, куди ти прийшов,
Не такий, як бажали би ми.

Світ, куди ти прийшов,
є покинутим Богом, пропащим.

Світ, куди ти прийшов,
Саме люди зробили таким.

В світі голод панує,
Гризе нас ночами і днями.

Тут від злиднів треклятих
Немає подітись куди.

Тут побої, тортури,
Безжальне биття ногами.

Що б тобі ще сказати?
Цей світ вічно повний біди.

Тут коклюш, дифтерія,
Тут астма, тут віспа, сину.

Тут несчастя на стрійках,
Тут роботи нема і все.

Тут і рак, й малярія,
Візьми яку хочеш країну!

Тут не світ, тут помийка.
Таке уже в нього лице.

Тут нас гнітом морують,
тут і люди не люди – звіри.

Тут життя в ціну кулі.
Тут мало що значить любов.

Тут повстання вирують,
Тут мало простої віри.

Ось цей світ, любий сину.
Це світ твій, куди ти прийшов.

(Усі танцюють)

(Чутно, перші зойки новонароджених діток. Одна за одною виходять дві акушерки, несуть малюків. Простягають дітей батькам.)

УСІ АКТОРИ

І прапор свободи у небо вривається сине
Навколо летить все, вирує, кипить і тече.
Світ нині мінливий, але вірні ми батьківщині.
Піде один Че, прийде тисяча нових Че!

ЗАВІСА

14 квітня, 2007, Сангерме, Даламаг, Бодрум, Стамбул

